

Història antiga

La família d'Indíbil i Mandoni

Indíbil, rei dels ilergetes, tenia dues filles i el seu germà Mandoni estava casat amb una dama molt distingida. Aquestes dades poden considerar-se certes perquè les trobem registrades en els llibres antics, i ja sabem que tota la nostra història de l'època antiga es basa en els textos dels escriptors grecs i romans (sobretot d'aquests darrers) que han pogut arribar fins a nosaltres resistint l'onada desfermada de destrucció de la cultura que dominà durant l'Edat Mitjana.

Podem pensar que Indíbil posseïa també una esposa, digna dama virtuosa i assenyada, que Mandoni tingué també fills i que aquests nobles pares de família gaudien, en arribar els romans a Empòrion el 218 aC., d'una pau reposada i tranquil·la en una llar on regnava un ambient d'afecte i d'amor. No podem oblidar la importància capital de la família a l'època antiga, on el pare i el sacerdot s'identificaven i, per tant, els llaços de sang que unia tots els seus membres eren considerats de caràcter religiós.

Però si bé podem imaginar-nos casats i afil·lats els dos cabdills de les antigues terres lleidatanes, no ens és possible de confirmar l'existència sinó de les dues filles d'Indíbil i de l'esposa de Mandoni perquè els historiadors ens en parlen amplament.

Allò que a nosaltres ens interessa particularment avui, és el to respectuós i distingit que adopten els vells cronistes en parlar dels nostres personatges femenins, cosa que no s'esdevindria sens dubte si totes les informacions que sobre els quals van rebre no fossin, en efecte, filles de la simple realitat. La vigorosa i magnífica personalitat de l'esposa de Mandoni es mostra amb tot el relleu quan intenta protegir la sensibilitat i la delicadesa de les dues princeses filles d'Indíbil, en uns moments excepcionals de la contesa que es lliurà en aquells temps a Ibèria.

Anem a estudiar detalladament les incidències ocorregudes en el moment històric. El jove Escipió, de vint-i-set anys, fill del cònsol Publi

(mort amb el seu germà Gneus a Ibèria en un espai de 29 dies), fou designat pel Senat romà per a dirigir l'exèrcit a Hispània. L'historiador grec Polibi, que fou el seu instructor durant els anys d'exili que passà a Roma, fa d'ell grans elogis i el compara amb Licurgui, el cèlebre legislador dels lacedemonians. Escipió era un bon soldat, com ho demostra el fet que salvà la vida del seu pare en un combat a les valls del Po contra Aníbal, quan tenia tot just disset anys. I ara vingué a Ibèria amb l'ànim pacificador, i dedicà el primer hivern a recobrar la voluntat dels nostres pobles amb presents i el retorn dels presoners.

Per a vèncer els cartaginesos pensà que seria una bona cosa d'anar a Cartage-Nova i assetjar-la. Aquesta ciutat representava el dipòsit de les reserves i era, en certa manera, la capital de les forces púniques a la península. Una circumstància oportuna l'ajudà en la seva empresa. Els tres exèrcits cartaginesos que hi havia es trobaven lluny de Cartage-Nova: Magó tocant les Columnes d'Hèrcules, Asdrúbal ocupat a la vila dels carpetans, i el fill de Giscó a la Lusitània, tots tres a més de deu jornades de camí. Escipió aprofità el moment propici per a conquerir-la, i ho aconseguí sense gran esforç. Era l'any 209 aC.

«Quan Escipió cregué que havien entrat prou soldats a la ciutat, n'alliberà la major part per a caure contra els habitants, tal com els romans tenen el costum de fer en prendre una vila per assalt, amb l'ordre de matar tots els que trobesin, de no estalviar ningú i de no pensar en el pillatge sinó quan en fos donada la senyal. Jo crec que no es llancen a aquests excessos sinó per tal d'inspirar el terror del nom romà.» (Polibi, *Història General*, llibre X, fragment II).

Un immens botí anava acumulant-se al fòrum. I, aleshores, foren alliberats els ostatges que guardaven els cartaginesos, entre els quals figuraven les dues filles d'Indíbil i l'esposa de Mandoni, recloses a Cartage-Nova per a obligar els cabdills ilergetes a mantenir-se fidels. I és aquí, en

aquest episodi, on trobem detalls importants sobre el caràcter i la personalitat dels familiars dels nostres cabdills d'Ilerda.

Entre aquestes dones alliberades «l'esposa de Mandoni, germà d'Indíbil, rei dels ilergetes, anà a trobar Escipió per a conjurar-lo, amb les llàgrimes als ulls, de fer tractar les matrones fetes presoneres amb més respecte i benevolència del que havien mostrat els cartaginesos. Escipió es trobà corprès de veure als seus genolls aquesta dama venerable, ja avançada en anys, i que portava la grandesa i la majestat impreses al seu rostre, i li demanà el que ella reclamava per a les seves conciutadanes. Aleshores manà presentar-se aquells que tenien cura de les presoneres i li digueren, aquests, que no els havia faltat res.

«No obstant això, l'esposa de Mandoni continuava abraçada als genolls d'Escipió, i aquest manà que canviessin els homes i que els donessin tot el que necessitaven per a menjar i per a arreglar-se. "Vós no compreneu prou bé el meu pensament —reprengué la suplicant després d'un moment de silenci—, si creieu que ens llencem als vostres peus per tan poca cosa." Aleshores Escipió compregué allò que ella volia dir, i veient la joventut de les filles d'Indíbil i de diverses dames il·lustres, no pogué evitar que les llàgrimes li vinguessin als ulls. Una sola paraula fou prou per a mostrar-li tot allò que les presoneres hagueren de sofrir. Li comunicà que havia comprès el seu pensament; després, li prengué la mà i la consolà, a ella i a les altres, prometent-los que vetllaria per totes com si fossin les seves germanes o les seves filles.» (Polibi, *Hist. Gen.*, llibre X, fragment II.)

Tenim una altra versió d'aquesta escena, que coincideix exactament: «Els ostatges hispànics sortiren de la ciutat. Eren uns tres-cents, d'altres diuen set-cents. L'esposa de Mandoni, germà d'Indíbil, es llença plorant als peus del general i li demana respecte per a dues filles d'Indíbil, joves i belles. Escipió digué: "El meu honor i el del poble romà m'imposen la llei de conservar inviolable en el meu camp allò que és arreu respectable." Les féu acompanyar per un oficial de costums irreprotxables i li encomanà de tractar-les amb el respecte i els miraments que es deuen a les esposes i les filles dels hostes.» (Titus-Livi, *Hist. Rom.*, llibre XXV.)

Els romans sabien el que feien. Fou a partir d'aquest esdeveniment que Indíbil i Mandoni abandonaren l'exèrcit d'Asdrúbal i passaren al camp romà.

Aquesta és la veritat històrica. Sobre les filles d'Indíbil i l'esposa de Mandoni, doncs, cap dubte. Però no tenim altres dades que ens expliquin la vida dels ilergetes. No han restat testimonis escrits de llur família, ni dels costums, ni de les lleis d'aquell poble que visqué en les terres que avui constitueixen la Catalunya occidental. I, encara, totes les informacions ens provenen de l'altre costat, dels cronistes estrangers, del país que era l'enemic, l'invasor. Són detalls espigolats en la història de la conquesta de la nostra Ibèria, perquè els nostres avantpassats, pel que es veu, no foren altra cosa sinó unes peces en el tauler d'escacs on es jugava la victòria de l'imperi romà damunt el món conegut.

J. B. Xuriguera